

Vejledning

Årgangene betegnes med årstallets to sidste cifre i kursiv efterfulgt af kolon. Sidetal angives med tal i almindelig sats, f.eks. 99: 274. Festskriftet til H. P. Hanssen, der udkom som Sønderjyske Årbøgers 1932-årgang, betegnes som *F*, 1. halvbind 1933 (der slutter 2. række) som *33* og 1. hæfte af 3. række 1933 (på kun 24 sider) som *33a*. En * efter sidetallet markerer, at der her er tale om en illustration.

Registreringen omfatter principielt både tekst og noter. Kategorierne Anmeldelser og Bognyt er behandlet på linje med de egentlige artikler, hvorimod der er set bort fra foreningsmeddelelser og – med enkelte undtagelser – institutionsberetningerne under Noter og Nyt samt bibliografiske oversigter og litteraturfortegnelser.*)

Et antal artikler fra tiden omkring eller lige efter århundredskiftet beskæftiger sig med emner, der kun i ringe grad belyser Sønderjyllands historie. Jeg har – også af pladshensyn – fundet det berettiget helt at udelade følgende: Holger Petersens »Sprogvidenskaben« (99: 114-79), Georg Brandes' »v. Køller-fyrst Imeritinski« (00: 164-84), Mar. Kristensens »Lidt sprogligt« (00: 238-52), Nik. Andersens »Sproglige ændringer« (01: 1-40 og 02: 161-240), Tobolkas »Den tjekkisk-tyske nationalitetskamp (01: 230-44 og 03: 40-62), Iv. Berendsens »Et folk og et statskup« (02: 76-84), Gudm. Schüttes »Den irske nationalitetsbevægelse« (03: 1-39) samt F. Ohrts »Fra østgrænsen« (10: 122-257) og »Finner og svenske i Finland« (12: 208-325).

Udeladt er endvidere de anonymt gengivne feltbreve (26: 278-83), den

*) Blandt foreningsmeddelelserne er der dog tillagt referaterne af de nationale foreningers årsmøder før 1914 så stor betydning, at navnestoffet herfra er medtaget i vidt omfang. Det er således tilstræbt at få alle medlemmer af tilsynsrådene inddraget i registret.

alm. historiske oversigt over hestevæddeløb (79: 5f), den redaktionelle oversigtsartikel »Ventetid-genforeningstid« (80: 5-8), bilaget til O. P. Schlichtkrulls beretning om Oplysningskontorets virksomhed 1919-20 (23: 84-109) samt afsnittet »De polske landsdele« i Kr. Refslund Thomsens artikel »Økonomiske organisationsformer« (14: 2-3).

Yderligere partielle udeladelser er anført nedenfor.

Stedregistret

Stavemåden følger i alt væsentligt Stednavneudvalgets normer, som de er angivet for Nordslesvig i »Fortegnelse over stednavne i de sønderjydske landsdele« (1948), for Sydslesvig i »Sydslesvigs stednavne« bd. 7 (1948ff). For de områder, der ikke dækkes af disse publikationer (sydlige Angel, Dänischwohld, Ejdersted, Femern etc.) er hhv. Trap: Hertugdømmet Slesvig (1864) og Wolfg. Laur: Historisches Ortsnamenlexikon von Schleswig-Holstein (1967) lagt til grund, idet en »overdreven danisering« længst mod syd bevidst er undgået.

Mens landsbyernes navne for hele det sønderjyske område henføres til vedkommende sogn, er der for Holsten – hvor betegnelsen sb og lb anvendes på hhv. »Kirchdörfer« og »Dörfer« – blot henvist til det pågældende amt (ty. Kreis). Analogt hermed er lokaliteter i Nørrejylland og det øvrige Danmark forbundet med den amtsinddeling, der var gældende før kommunalreformen af 1970. Beliggenheden af købstæder eller større byer i de skandinaviske og vesteuropæiske lande forudsættes bekendt. Lokaliteter, der ikke længere eksisterer, anføres med betegnelsen forsv. – en regel, der eksempelvis får udstrakt anvendelse på det gamle Nordstrand.

Et overordnet synspunkt for udarbejdelsen har været, at den blotte forekomst af et stednavn ikke kan medføre, at det indgår i registreringen. Udeladelse finder f.eks. sted, hvor det drejer sig om afsenderadresse for et brev eller om rejseruter og troppebevægelser (»over Ribe til Foldingbro«, »kompagniet rykkede tilbage gennem Kolding«), mens navnet selvsagt medtages, hvor der er tilknyttet konkrete enkeltheder, beskrivelse af topografisk relevans eller hvor det fremtræder som skueplads for en hvilken som helst tildragelse af historisk betydning.

Et afsnit af P. Skautrups artikel om Sønderjyllands stednavne (37: 147-99), omhandlende områder uden for Sønderjylland, er helt forbigået, og de mange landsbynavne, der i P. Lauridsens afhandlinger om Haderslev amt (89: 161-201 og 91: 264-304) er nævnt i forbindelse med de store

mageskifter o. år 1600, er ikke registreret enkeltvis, men må søges under de respektive herregårdes tilliggende.

Marknavne er inden for det enkelte sogn anført under den overordnede rubricering *stednavne*, og hvor stikordet *kirken* forekommer, omfatter det alt vedrørende kirken i materiel forstand. Inventar etc. findes altså her og ikke under selvstændigt stikord. Sammensatte stednavne (V. Lindet, Skt. Laurentii etc.) er alfabetiseret efter forleddet og ikke efter hovedordet.

Personregistret

Også her har jeg forholdt mig selektivt til stoffet. Generelt er medtaget personer, som er tillagt en karakteristisk, aktivitet eller holdning, mens registrering er undladt, hvor de indgår i sammenhænge, der blot har karakter af opremsning (»blandt vennerne kan nævnes«, »i mødet deltog bl.a.«). En del navnestof i krigsdagbøger såvel som andre skildringer fra de slesvigske krige kommer ind under denne synsvinkel. Udeladt er endvidere dåbsfaddere, tingsvidner samt de fleste navne på kirkeværger i 1700-tallets præsteindberetninger (06: 98-178).

Hvor der gengives aktstykker eller correspondance, registreres underskriveren, men ikke adressaten. Officerer figurerer som regel med den højeste rang, der er opnået i karrieren. For præsternes vedkommende er navneformen i Paul Nedergaards: Dansk præste- og sognehistorie lagt til grund. Ikke-fyrstelige, hhv. ikke-gejstlige personer, som kun er omtalt under fornavn, er udeladt i det trykte manuskript, men medtaget i seddelregistret, der opbevares på Landsarkivet i Aabenraa.

Over for gifte kvinders efternavn er der udvist en vis fleksibilitet. Hører de hjemme i forrige eller dette århundrede, er de som oftest opført under deres mands efternavn, mens kvinder i ældre tid må søges under deres eget efternavn. I ikke få tilfælde er dog pigenavnet benyttet også for den nyere tids vedkommende, nemlig hvor det drejer sig om almindelig kendte slægter eller om navne, der er særlig repræsentative for det sønderjyske område: Boysen, Feddersen, Nissen etc.

Med henvisning til de allerede nævnte kriterier skal der sluttelig peges på følgende udeladelser:

1. Fortegnelsen over lodsejere i Rurup 1719 (89: 242f) og listerne over hollandske studehandlere, handelsmænd og humleførere (82: 39, 41f og 44) samt tilsvarende over skyttekonger i Flensborgs St. Knudsgilde (03: 90).

2. Navne på nordslesvigske krigsdeltagere 1870/71 og 1914-18, der ikke lader sig klart identificere, på ugifte døtre og børn døde som spæde i de mere udførlige slægtsoversigter som f.eks. Blechingberg (38: 77-86), på diplomatiske repræsentanter, hvis de blot nævnes en passant («den franske gesandt i London, St. Aubain»), på Grøngårds ferieborn (86: 160), på medlemmer af den tyske rigsdag tilhørende de nationale mindretal i Elsass og Polen (07 og 08: Krüger i Berlin) og på visse tyske medlemmer af soldaterrådene i Sønderborg (65: 90 og 95).
3. Fortegnelsen over Tyske Kancellis deputerede og kontorchefer (36: 86), over præster i Slesvig stift (64: 101ff) og afsatte præster 1849-50 (00: 155ff).
4. Personregistret til H. P. Hanssens breve til A. D. Jørgensen (79: 218-22).

For de to sidstnævnte afsnit gælder, at den overvejende del af de anførte personer er indgået i registret på grundlag af langt fyldigere omtale andetsteds.

Er der således fulgt en ret stram linje over for tekstens substans, er der til gengæld lagt vægt på at iklæde rækken af sted- og personnavne så fyldestgørende og præcise oplysninger som muligt under hensyntagen til de givne rammer for kvantitet og research. Jeg har i så henseende bestræbt mig for at ligestille de mere »anonyme« befolkningsgrupper som bønder, håndværkere og tjenestefolk med embedsmænd, adel og patri-ciere, for hvem andet kildemateriale jo er let tilgængeligt.